

Lletres

Ivon L'Escop, un propagandista de la llengua

Reis Fontanals

Ricard Aragó i Turon,
Ivon L'Escop (1883-
1963), als 20 anys.

La recuperació de l'ús i la dignitat de la llengua escrita com a símbol cultural i patriòtic va iniciar-se durant el segle XIX, amb la publicació d'obres literàries com l'*Oda a la Pàtria*, i es va aconseguir sobretot gràcies a la palestra pública que van ser els Jocs Florals. Més tard, amb el Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana, de l'any 1906, el català va ser també rehabilitat com a llengua científica. Però, tot i que no havia deixat mai de ser la llengua parlada malgrat la decadència dels segles anteriors, el llenguatge oral havia quedat al marge de l'atenció de les elits intel·lectuals capdavanteres del moviment renaixentista, de manera que, comparat amb la llengua escrita, la seva recuperació com a vehicle d'expressió digna patia un cert retard.

«Pro lingua et dignitate nostra»

Els catalans tenien fama de parlar molt malament. Les formes vulgaritzants, grolleres i les blasfèmies impregnaven el llenguatge utilitzat en quasi totes les esferes socials. El primer a donar la veu d'alarma havia estat Antoni Maria Claret, que l'any 1845 va crear a Mataró la primera associació antiblasfema d'Espanya, la Societat Espiritual de Maria Santíssima, «a l'objecte de desterrar el maleït vici de la blasfèmia».

En paraules del mateix pare Claret: «Como Vds saben, yo he viajado mucho, tanto por el extranjero como por España: en todas partes se blasfema y habla mal, pero en ninguna como en Cataluña... En las aldeas, villas y ciudades, en los caminos, calles y plazas, hombres, mujeres y aun niños de corta edad usan un lenguaje brutal y obsceno. El mal está ya muy arraigado y si pronto no se pone coto a tanto desmán, temo mucho que Dios no descargue sobre Cataluña, principalmente, su mano vengadora» (1).

Alguns anys més tard, el poeta Jacint Verdaguer expressava els mateixos sentiments envers la blasfèmia en aquests versos:

Al blasfemar fem guerra,
en nom de Deu etern,
traïem de nostra terra
la llengua de l'infern (2)

Però fou un jove sacerdot colomenc, Ricard Aragó i Turón, qui l'any 1908 s'enfrontà al problema amb decisió i engegà una campanya en què, sota el nom de «Lliga del Bon Mot», es pronuncià a favor de la purificació de la llengua parlada i en contra de la blasfèmia i els mots grollers a través d'una llarga sèrie d'articles agrupats sota el títol genèric de «Lliga del Bon Mot» des

de la plataforma del *Diario de Girona*. La seva activitat com a articulista, iniciada amb col·laboracions regulars, sempre en català i en diumenge, va fer famós el seu pseudònim, Ivon L'Escop, i va anar perfilant les seves idees sobre el moviment a favor de la bona parla. Entre 1908 i 1910 Ivon L'Escop va escriure un centenar d'articles en el to vehement i apassionat que li era propi, el primer dels quals portava ja un títol significatiu: «Pro lingua et dignitate nostra» (3). Iniciava així un moviment que va arribar a adquirir grans proporcions, que es difongué per tot Catalunya, Balears i la resta d'Espanya i comptà amb l'adhesió de milers de persones i amb el suport d'eclesiàstics, de nombrosos intel·lectuals i de les autoritats civils.

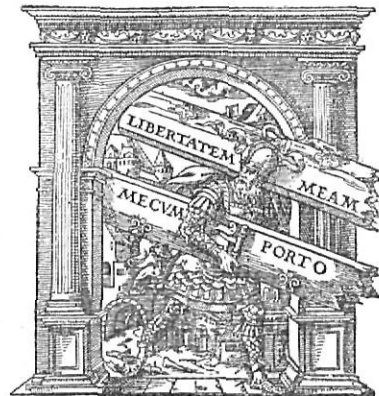
Unes notes biogràfiques

Ricard Aragó i Turón va néixer el 17 d'abril de 1883 a Santa Coloma de Farners, població que comptava en aquells anys uns 4.000 habitants, al si d'una família benestant que tenia la casa pairal al carrer Nou i que estiujava a la propera Brunyola, al mas propietat de la família materna.

Als deu anys Ricard deixà el poble nadiu per ingressar al Seminari de Girona, on va passar tres cursos, continuats després al Seminari Tridentí de Barcelona i al Pontifici de Tarragona, on es va doctorar en teologia el 1907.

Acabats els seus estudis religiosos, va esperar destí durant un any. Aquell temps, passat a Santa Coloma de Farners, no va ser estèril: el va dedicar bàsicament a concebre i desenvolupar la idea de la croada del Bon Mot, que fou l'eix de la seva vida futura. I abans de ser

LLIGA DEL BON MOT

LA PARaula
PER IVON L'EScOP

POR. IVON L'EScOP.

Ivon L'Escop

EL LLIBRE DELS
ADOLESCENTS

Ricard Aragó i Turón, l'any 1908, inicià una campanya sota el nom de «Lliga del Bon Mot» a favor de la purificació de la llengua parlada.

nomenat rector de Salitja també va fundar al seu poble el Sindicat Agrícola i Caixa Rural de Santa Coloma, que fou fins a l'any 1939, per obra seva i d'alguns amics que el seguien, un instrument de defensa dels interessos de la pagesia i de tots els que vivien de la terra.

Ivon L'Escop

Aquest pseudònim, titllat per alguns d'estranger i extravagant, fou elegit per Ricard Aragó fonamentalment per amagar la seva condició sacerdotal: «[...] escribí con este raro pseudónimo para pasar desapercibido, como cura, en la lucha contra la blasfemia» (4). Però igualment li va semblar que *Ivon L'Escop* suggeria una persona madura i que guanyava així una respectabilitat que no li donava la seva joventut. Cercava un nom que cridés l'atenció del lector i el va trobar, segons pròpia confessió, llegint una novel·la d'E. Souvestre on apareixia un tal Pierre L'Escop; li va agradar, però li semblava un plagiat del publicista Pierre L'Ermi-

te, i, en trobar més endavant un Ivon, els va unir formant així el que fou per sempre el seu pseudònim. La interpretació li fou suggerida per E. Aanz i Escartín el 1912, i de seguida la va assumir com a seva: «Ya me llamó la atención lo poco común del nombre de Ivon L'Escop, pero creí que podía existir persona que así se llamase. Indudablemente Escop viene del griego "scopeo", observar, de donde se formó el epi-scopus (el que desde arriba vigila, observa)». Així, la traducció que feia el mateix Ricard Aragó d'Ivon L'Escop seria «Joan que vigila», com una mena de custodi de la puresa del llenguatge (5).

La Lliga del Bon Mot

El moviment va rebre de seguida l'impuls entusiasta de Joan Maragall, el qual, a *La Veu de Catalunya*, prèviament reclamat per Ivon L'Escop des del *Diario de Gerona* (6), escrigué amb vehemència en el seu article titulat «Alerta!»: «Sí. El poble català és molt malparlat:

heus aquí la grossa tara d'aquest poble. Fa pena, fa vergonya, fa pietat, fa fàstic sentir la nostra llengua tan baixament esmerçada» (7).

Aquests articles van despertar la controvèrsia. Gabriel Alomar, sota el pseudònim de Fòsfor, va escriure a *El Poble Català* (17 de juny de 1909) un text titulat «L'elogi del mal mot» i contraposat a l'«Alerta!» de Joan Maragall, on, fent apologia del mal parlar, acusava la Lliga del Bon Mot de reaccionària i inquisitorial.

El jove mossèn Aragó, preocupat, va comentar-ho amb el poeta Josep Carner, el qual li va dir: «Si en lloc d'acudir a Maragall hagés-seu anat a trobar a Gabriel Alomar, l'Alomar us hauria escrit l'«Elogi del Bon Mot». L'Alomar és així. Vol ésser el primer, i, no havent pogut ésser el primer en la part positiva, s'ha col·locat el primer en la part oposada».

El fet va propiciar una altra visita d'Aragó a Maragall, cercant un suport que es veié plasmat en un altre article del poeta i en dos més de Ramon Rucabado apareguts a *La Veu de Catalunya* i totalment favorables a la tasca de la Lliga.

Enric Prat de la Riba fou un personatge admirat per mossèn Aragó, que l'anomenava «el gran arquitecte de la Catalunya Nova» (8). Tots dos varen mantenir una relació fructífera que va servir a Ivon L'Escop per reorientar l'estil dels seus articles inicials. Prat de la Riba, tot i que era home profundament catòlic, no veia apropiat combatre el mal parlar amb arguments exclusivament religiosos, i aconsellà a Aragó que enfoqués la campanya sota les idees del patriotisme i la cultura. Així reconeixia haver-ho fet el mateix Aragó a l'article d'homenatge «Recordant

DIA DEL LLIBRE

— No sé quin llibre comprar-li

— Senyora, compri-li un llibre del BON MOT. Així aprendrà, a la vegada, de llegir, d'escriure... i de parlar!

Les postals i els calendaris de la Lliga eren il·lustrats per Opisso i (a la imatge) per Junceda.

La publicitat fou l'arma de combat essencial. La Lliga va fer seves de seguida fórmules de propaganda que fins aleshores havien utilitzat només els polítics

Enric Prat de la Ribera», aparegut a *El Matí* (11 de setembre de 1932), on reproduïa textualment la carta que aquest li havia adreçat (9).

El mes de març de 1910, impulsat pel seu director espiritual, Ricard Aragó deixà Salitja per traslladar-se a Barcelona com a capellà de monges, amb la idea de disposar així de més temps i de donar més projecció a la Lliga del Bon Mot, entitat formalment constituïda aleshores i domiciliada al carrer Montsió, 3 bis, baixos, on hi havia el Cerele de Sant Lluc. Ja no es va moure de Barcelona. En aquesta mateixa època veia la llum el seu primer llibre, *La Lliga del Bon Mot*, editat per Lluís Gili. La coberta fou dissenyada per Joan Llimona i la tirada en català fou de només 500 exemplars, davant dels 5.000 de la traducció castellana apareguda un temps després.

Campanya publicitària

La publicitat fou l'arma de combat essencial en la croada del Bon Mot. La Lliga va fer seves de seguida fórmules de propaganda que fins aleshores havien utilitzat només els homes polítics —fulls volants, mítings—, però també va saber treure profit dels nous mitjans de comunicació apareguts en el seu temps, com la ràdio.

Les memòries anuals d'activitats de la Lliga del Bon Mot mostren el dinamisme i el grau de difusió que va obtenir durant els seus primers anys d'existència. Conferències, articles, actes públics, fulls de propaganda i molts escrits d'autors prestigiosos a favor de la seva tasca: Maragall, Carner, Ors, Rucabado, Costa i Llobera, Pla i Deniel, Ruyra, Bofill i Mates, Alcover, Folch i Torres i tants d'altres.

Ricard Aragó, llicenciat en teologia per la Universitat Pontifícia de Tarragona, l'any 1905. Dos anys després hi aconseguiria el grau de doctor.

En carta del desembre de 1908, Ricard Aragó deia a Jaume Bofill i Mates: «Penseu que heu de ser el poeta de la Lliga del Bon Mot, vos i en Carner»; li demanava una conferència sobre la Lliga —«cal qu'algun seglar comensi predicant la gran creuada»—, i hi afegia que el mateix Joan Alcover s'havia compromès a fer-ho a l'Ateneu (10).

Ivon L'Escop no descansava. Havia demanat ajut a tothom: diputacions, ajuntaments, Mancomunitat de Catalunya... i va aconseguir-ne aportacions econòmiques. Havia escrit a totes les personalitats del seu moment demanant-los suport per a la seva causa (11). Feia innombrables conferències, mítings, sessions radiofòniques. Editava fulletons, postals (12), butlletins. Volia fins i tot que

algú li escrivís una obra teatral que ridiculitzés la blasfèmia; el juliol de 1910 li deia a Ràfols i Fontanals: «En Rusinyol ho faria bé, però, llàstima, crech que ell renega!» (13).

Amb aquesta empenta, la Lliga es va fer coneguda més enllà de les fronteres de Catalunya: es va crear la Lliga de Mallorca, que tingué un gran èxit, i el nom del Bon Mot va arribar fins al Brasil (14) i també a Alemanya, on, el desembre de 1910 i el gener de 1911, la campanya a favor de la llengua i el llibre d'Ivon L'Escop van ser comentats i elogiats en dos articles apareguts a la revista de política i cultura *Allgemeine Rundschau*, un dels quals era d'Eberhard Vogel, professor de llengües romàniques a la Universitat d'Aix-la-Chapelle.

LA BONA SORT D'EN BOCATORT

1 Va nèixe un dia a Bellhorta un noi amb la boca torta.

2 Quan a grandet va erribar al col·legi el fan anar.

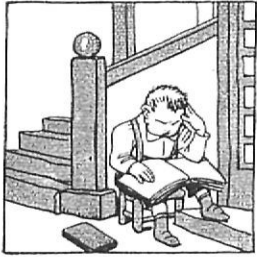
3 Com que hi va de mala gana, quasi sempre fa campana.

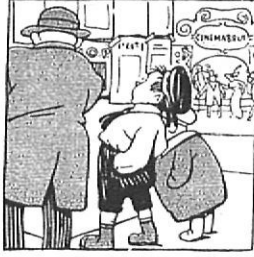
4 Aturmenta a ses germanes i emborratxa sargantanes.

5 Com els homes primitius es dedica a caçar nius.

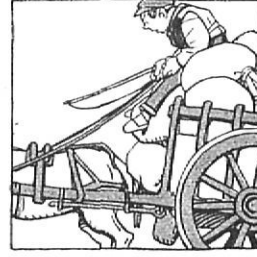
6 Llegeix a hores vagatives novel·les de deteccives.

7 Li agraden cinematògrafs i setmanaris pornògrafs.

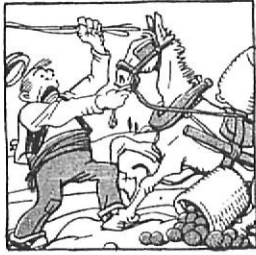
8 Va creixent en estatura però també en incultura.

9 Quan del tot crescut va ser, va tirar per carreter.

10 Tant si està com no de pega, el sentireu que renega.

11 Però si algun cas li ocorre es qüestió d'apretà a córrer.

12 Diu qui escolta i se'l mira: el mes ruc no es pas qui tira.

13 De tant renega, una nit, el fel se li ha sobreexit.

14 Com que era cosa del felge tot seguit fan veni el metge.

15 —La llengua molt bruta està: li tindrem de neteja.

16 Tots els remeis van provant, inclús fins el salfumant.

17 Però el malalt no es deixonda: es veu que és cosa molt fonda.

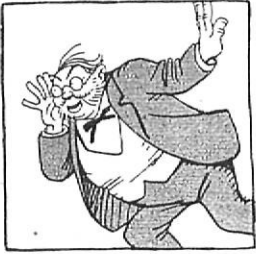
18 Una purga li han donat: les aigües de Rubinat.

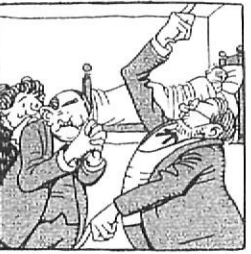
19 Però tampoc li fa efecte, i nostre home resta infecte.

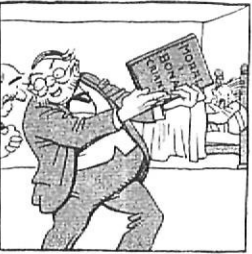
20 —Si la febre no s'atura, tant de mal no té pas cura.

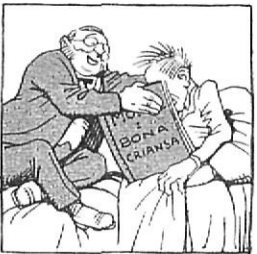
21 Ja a punt de desesperar, un dia el sent renegar.

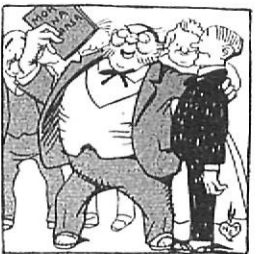
22 I diu, aixecant el dit: —Això li ve de petit.

23 Canvi de medicació: el que li cal es això.

24 Si ni amb això guanyo el plet el tindrem de dú al canyet.

25 Però li va aprofitar, i el malalt es va curar.

Ivon L'Escop va cercar sempre l'adhesió de personalitats literàries, polítiques i religioses importants de la seva època.

Ivon L'Escop va cercar sempre l'adhesió de personalitats literàries, polítiques i religioses importants de la seva època com a elements actius de la seva propaganda, escrita o oral, en la croada del bon parlar. Les col·laboracions i respostes d'aquestes personalitats eren reutilitzades després com una forma més de propaganda, aparegudes en publicacions o citades en conferències. Joan Maragall fou el principal suport de la Lliga, però també n'hi hagué molts altres: entre els més apreciats per Ricard Aragó hi havia el bisbe de Vic Josep Torres i Bages, que va col·laborar-hi amb algunes pastorals antiblasfemes.

La Lliga era la seva pròpia propagandista més dinàmica, amb la publicació d'opuscles i repertoris de les seves activitats. Inclouen llistes dels personatges que hi havien participat, bibliografia d'Ivon L'Escop i de la Lliga i publicacions sobre la blasfèmia, així com descripcions del material de propaganda disponible. També publicaven fulls volants amb les idees del Bon Mot i les adhesions rebudes, butlletes de subscripcions, fulls informatius i propagandístics i també periòdics, com *El Bon Mot*, *La Bona Parla* (1922) o *España Antiblasfema* (a partir de 1927).

Els calendaris van aparèixer entre 1920 i 1922. Contenièren dibuixos humorístics d'Opisso, Junceda o Cornet acompanyats d'alguna llegenda, sentències filosòfiques o eslògans antiblasfemes. Les postals, les cartolines antiblasfemes i les auques amb historietes moralitzants, també il·lustrades per coneguts dibuixants, formaren part de la gran campanya desenvolupada per tal que la Lliga del Bon Mot tingués la més àmplia difusió possible.

La propaganda oral

La creació de Ràdio Barcelona a partir de novembre de 1924 va permetre a Ricard Aragó d'ésser un dels pioners en la utilització del nou mitjà de comunicació per difondre les seves idees i el pensament de moltes personalitats importants sobre el Bon Mot. La recopilació d'aquestes conferències radiofòniques va ser publicada l'any 1935 en una obra titulada *Els nostres pensadors i el Bon Mot*, on Aragó donava a conèixer el pensament de Maragall, Alcover, Roca i Heras, Rucabado, Ruyra, Torres i Bages i Sanz i Escartín, que havien pres part en la croada del bon parlar.

Els mítings contra la blasfèmia –aplecs, festes– celebrats a l'aire lliure, en pobles i viles i en les places de les capitals de tota la península, congregaren multituds. Igualment s'organitzaren festes expiatòries contra la blasfèmia a la Sagrada Família i sermons antiblasfems predicats en edificis religiosos. Però la principal forma de propaganda oral de la Lliga del Bon Mot foren les conferències de l'incansable mossèn Aragó, algunes publicades després com a opuscles. Només durant l'any 1909 Ivon L'Escop va fer deu conferències sobre el Bon Mot i la llengua en llocs tan diversos com Manresa, Lleida, Sant Feliu de Guíxols, Tortosa, Reus, Bellví, Sarroca o Tarragona.

L'Obra del Bon Mot

Esperonat per l'èxit de la Lliga, Ivon L'Escop cercava nous camins per donar-se a conèixer. Havia imaginat una Lliga dels Països Catalans i un Arxiu o Museu de la Paraula per a l'estudi, foment,

fixesa, noblesa i puresa del llenguatge parlat. El 1916 havia llançat la idea de crear un Museu de la Paraula en carta a Puig i Cadafalch, i la va reprendre l'any 1920, en què va escriure a Francesc Cambó i a Joan Pich i Pon, comissaris generals de l'Exposició Internacional d'Indústries Elèctriques de Barcelona, proposant-los de nou l'empresa. Amb aquestes ambicions, va entrar en contacte amb la Caixa de Pensions i concretament amb el seu director, Francesc Moragas i Barret, amb el qual acordaren per conveni firmat el 22 d'abril de 1922 la fusió de la Lliga amb l'Obra Cultural de la Caixa, amb el nom resultant d'Obra del Bon Mot. El president de la Lliga del Bon Mot era aleshores Joan Llimona i Bruguera, que formava part també del consell d'administració de la Caixa. Si bé el suport d'aquesta entitat no va permetre realitzar tots els projectes de Ricard Aragó, la Lliga del Bon Mot tenia almenys la supervivència assegurada.

Aquesta fou l'època culminant de les grans campanyes publicitàries i de l'apogeu de la Lliga del Bon Mot. Ivon L'Escop, però, no renunciava als seus somnis: l'any 1956 encara va elaborar un projecte d'Arxiu de la Paraula per obrir-lo a la seva ciutat natal, Santa Coloma de Farners (15).

Les publicacions de Ricard Aragó

La seva feina com a capellà de convents de monges –les Salesianes i més tard les de Jesús-Maria– donava a Ivon L'Escop més temps per dedicar-lo a la seva gran vocació: escriure. La seva obra inclou un total de deu llibres escrits entre 1910 i 1935, tots els

Ricard Aragó, a la dreta, amb el seu germà Estanislau, regidor de l'Ajuntament de Girona entre 1934 i 1936.

quals giren entorn de la seva idea central de defensa i enaltiment de la llengua parlada, però mostren també preocupació per l'educació del jovent i pel paper cada cop més present de la dona en el món. Les seves obres principals són *La Lliga del Bon Mot* (ja esmentada, de 1910), *El Kiosco* (1917), *La Paraula* (1921), *El llibre de les dones* (1917 i 1923), *La paraula viva* (1924), *La Blasfèmia* (versió espanyola de *La paraula viva*, 1925), *El llibre dels adolescents* (1927), *La llengua de l'Església* (1930, potser la més original), *La llengua catalana* (1931) i *Els nostres pensadors i el Bon Mot* (1935).

Vull subratllar que en el llibre *La Paraula*, publicat l'any 1922, Aragó cita en 51 ocasions el *Cours de Linguistique Générale* de Ferdinand de Saussure, publicat el 1916, quan l'insigne lingüista era quasi un desconegut a Europa, i més a Espanya, on va començar a introduir-se en els àmbits universitaris a partir dels anys 60. Les notes sobre lingüística de l'arxiu de mossèn Aragó mostren que dominava diverses llengües i que, a més de Saussure, també llegia i

comentava autors com Leonard Bloomfield, Ernest Renan, A. Sayce o J. Maritain, al qual Aragó va demanar l'any 1930 una recensió del seu llibre *La llengua de l'Església* (16).

Més tard, ja com a Ricard Aragó, prevere, va iniciar una línia editorial d'obres de temes teològics i del dogma catòlic, manaments i sagraments de l'Església, amb la intenció de fer assequibles al gran públic temes teològics escrits en llengua catalana: *Dogma catòlic*, *Vida de Jesucrist*, *La Verge Maria* (2 vol.) i molts d'altres. En total sumen una trentena els llibres apareguts sota el seu nom o el seu pseudònim.

La guerra i la postguerra

La Guerra Civil va interrompre les activitats de mossèn Aragó. La victòria franquista va portar a una persecució ferotge de l'ús públic de la llengua catalana, i Ricard Aragó, que sempre havia escrit en català, i ara no ho podia fer, va decidir abandonar el seu nom de batalla. Ivon L'Escop desapareixia així per sempre. Ell, que no

s'havia desanimat davant la persecució de la llengua catalana per part del directori militar de Primo de Rivera i que havia escrit «[...] la llengua esdevé més viva, més àgil i més forta com més esperonada i perseguida» (17), es trobava ara en una situació força contradictòria: havia de conjugar les seves conviccions tradicionals i conservadores amb l'ús i la defensa de la llengua catalana, repudiada pels vencedors de la guerra. Mai va acabar de superar aquest conflicte.

L'Obra del Bon Mot, en mans de la Caja de Ahorros, pràcticament ja no existia. El seu arxiu havia desaparegut durant la guerra. Ricard Aragó, que veia amb tristor com el seu nom s'oblidava, es dedicà a partir de llavors a les seves obres dogmaticoapològiques, en castellà, algunes de les quals són traduccions de les catalanes: *San José*, *Eucaristia*, *Grandeza de Dios: el átomo*, *El Sacerdocio*, *El Matrimonio...* També va traduir *Destellos del Alma*, de Giovanni Ceriotto, i escrigué encara un llibre en català, *Un missatge als nostres grans morts*, amb l'encàrrec que es publicués al cap de cinc minuts de la mort real d'Ivon L'Escop (18).

Ja amb 78 anys va tenir els ànims de concursar al premi Sant Jordi de 1961 amb una novel·la, *Brunyola*, presentada sota el pseudònim de Ferran de Witur. Era el text renovat d'un escrit de joventut, redactat als 17 anys «sobre la platja de Blanes i en el bosc de Brunyola». En carta a P. Puig i Quintana, en deia: «És l'estudi més fort i documentat que he escrit. Hi ha en ell tota l'ànima». No li donaren el premi de 150.000 pessetes que volia per impulsar els seus projectes, ni li

La Guerra Civil va interrompre les activitats de mossèn Aragó. Havent escrit sempre en català, en no poder-ho fer més va decidir abandonar el seu nom de batalla.

van publicar, però el fet mostra un cop més l'esperit emprenedor que el caracteritzava (19).

Va morir l'estiu de 1963 a Barcelona. Ramon Rucabado va escriure una semblança d'ell i de la seva obra al *Diario de Barcelona* del 20 d'agost, on aprofitava per parlar de Maragall, i en la carta de condol adreçada al seu germà Xavier, el mateix Rucabado deia d'Ivon L'Escop: «La seva obra és tan gran i en realitat tan original que no s'esborrarà pas el seu record i el pas d'Ivon L'Escop quedarà com una altra fita en la història de la llengua catalana».

L'arxiu personal de Ricard Aragó, donat a la Biblioteca de Catalunya per la seva família, està format per 117 lligalls i caixes, i ofereix encara molts aspectes recòndits de la seva obra i de la seva vida. Allà hi ha, a l'abast de tots aquells que el vulguin consultar, els seus manuscrits originals, les seves notes, els seus retalls de premsa, les seves cartes, calendaris i propaganda del Bon Mot, apunts de les seves conferències, documents de la seva vida privada i sobretot de les seves activitats públiques.

Fins ara Aragó ha donat peu a una tesi de llicenciatura d'una estudiant de la Sorbona (20), que s'afegeix a la bibliografia sobre Ivon L'Escop, «Joan que vigila», ben representada pel llibre d'un altre il·lustre colomenc, Josep M. Mas i Solench (21).

Hi hauria encara molt a dir de Ricard Aragó. La força de les seves conviccions, la seva activitat desbordant són clarament perceptibles entre els seus papers, les seves notes, els seus esborranys de llibres, conferències, sermons, la seva correspondència. Els anys han difuminat la figura d'aquest amant apassionat

de la llengua ben parlada, d'aquest incansable treballador que, sota un prisma que avui podria semblar anacrònic, va lluitar amb gran energia per la dignitat de la llengua catalana, va estar atent als corrents més avançats del seu temps en el camp de la lingüística i va impulsar amb força i amb constància extraordinàries la pulcra utilització de la llengua i el rebuig moral i estètic de la blasfèmia. I tot plegat no fou exclusivament una qüestió d'ètica religiosa, sinó que es va alimentar sobretot del seu sentiment patriòtic i de l'estimació profunda que sentia per la llengua del seu país.

Reis Fontanals és historiadora i arxivera de la Biblioteca de Catalunya.

Ricard Aragó amb el bisbe Jubany a Barcelona, l'any 1958.

Notes

- (1) Ivon L'Escop, *Un missatge als nostres grans morts: St. Antoni Maria Claret, Verdagner, Ruyra i altres prohoms enaltidors de la paraula, presents en pedra, marbre i bronze*, 1959, manuscrit inèdit, Arxiu Històric de la Biblioteca de Catalunya (AA 31).
- (2) Ídem, p.3.
- (3) Ivon L'Escop, «Lliga del Bon Mot. Pro llengua et dignitate nostra», a *Diario de Girona*, 26 de gener de 1908.
- (4) Carta a Luis Ortiz Muñoz, 1949 (AA117).
- (5) El mateix Ricard Aragó explica l'origen del seu pseudònim a l'article «Joan Maragall i el Bon Mot», el text mecanografiat original del qual es troba a l'Arxiu Històric de la Biblioteca de Catalunya (AA 32).
- (6) «Ivon voldria que fòssiu vós [Maragall] el qui donguéssiu el primer i més encertat cop de batuta en l'himne gran que Catalunya vol cantar [...], el cant de purificació de llenguatge...» (*Diario de Girona*, 17 de maig de 1908).
- (7) Joan Maragall, «Alertab», *La Veu de Catalunya*, 19 de setembre de 1908.
- (8) Carta d'Aragó a Jaume Bofill i Mates l'any 1919. Biblioteca de Catalunya, Arxiu Bofill i Mates, 1919.
- (9) La carta original es troba a l'Arxiu Històric de la Biblioteca de Catalunya (AA116).
- (10) Alcover va pronunciar la conferència 8 anys després, el desembre de 1916, a la Sala Mozart de Barcelona.
- (11) La lliga del Bon Mot va arribar fins i tot al Congrés de Diputats de Madrid per boca del diputat Magí Morera, que el 5 febrer de 1917 demanava que es possessin plaques contra la mala parla en els llocs públics.
- (12) L'abril de 1909 es van posar en circulació a Barcelona cinc postals editades per la Lliga del Bon Mot a partir d'originals de Feliu Elies, Apa.
- (13) Biblioteca de Catalunya, Epistolari Rafols, ms 2004.
- (14) La revista *Voces de Petrópolis* va publicar un article sobre la Lliga del Bon Mot el 7 de gener de 1911.
- (15) V. Arxiu Històric de la Biblioteca de Catalunya (AA,29).
- (16) Maritain es va excusar, però va prometre a Aragó llegir el seu llibre tot i la dificultat que li suposava el català (Arxiu Històric Biblioteca de Catalunya, AA, 116).
- (17) Article —tal vegada inèdit— titulat «Atura't martell», Arxiu Històric de la Biblioteca de Catalunya, (AA,27).
- (18) No es va publicar. El text original, ja esmentat, es pot trobar a l'Arxiu Històric de la Biblioteca de Catalunya (AA,31).
- (19) El manuscrit original i el mecanografiat es troben a l'Arxiu Històric de la Biblioteca de Catalunya, (AA 108 i 109).
- (20) Delphine Euvé, *La Lliga del Bon Mot, un groupe de pression sociolinguistique dans la Catalogne du début du XXème siècle*, Université de la Sorbonne-Nouvelle (Paris III), 1994.
- (21) J.M. Mas i Solench, *Ivon L'Escop i la Lliga del Bon Mot*, Barcelona, 1992.